

Yaratılış ve sebepler

Elif Hanım: “En’am Sûresi 101. âyeti kâinatın yoktan var edildiğini yazıyor. ‘O yeri ve göğü yoktan var etti.’ buyruluyor. Kâinat bir sebeple mi, yoksa yoktan mı var edildi? Her şeyin bir sebebi mi var, yoksa yoktan mı var ediliyor? Her şeyin sudan yaratıldığına tamam diyelim peki her şeyin yaratılmasına sebep olan su kendisi yaratılmamış mı?”

Önce sebep kavramını kavrayalım. Eşyayı bağılı olarak gördüğümüz sebepler, Allah’ın izzet ve azamet perdesinden başka bir şey değildirler. Eşyayı sebeplere takan bizzat Cenâb-ı Allah’tır. Allah’ın izzet ve azameti böyle istiyor.¹ Yoksa sebepler Cenâb-ı Allah’ın hâşâ işini kolaylaştıran unsurlar değildirler, yardımcıları değildirler, yaratılış için olmazsa olmaz şeyler değildirler. Cenâb-ı Allah elbette dilediği anda sebepsiz de yaratır. Dolayısıyla bahsettiğiniz “Bediu’s-semavati ve’l-ard” (O, göklerin ve yerin eşsiz (örneksiz, yok iken modelsiz ve ilk olarak) yaratıcısıdır.) 2 âyetiyle, “Her canlıyı sudan yarattık.” 3 âyeti arasında hiçbir çelişki bulunmamaktadır. Hiç şüphesiz su da yaratılmıştır. Ardından sudan, sayısız canlı da yaratılmıştır. Sebepleri yaratan da, sebeplerin sebep olduğu varlıkları yaratan da hiç şüphesiz Cenâb-ı Allah’tır. Burada sebeplerin, (meselâ suyun) yaratılmış olmaktan başka hiçbir makamı mevkii yoktur.

Bir de meseleye mülk ve melekût açısından bakalım: Kur’ân’a göre Mâlikü’l-Mülk 4 olan Cenâb-ı Hak hem mülk sahibidir 5, hem de her şeyin melekûtu, yani iç yüzü kendi elindedir. 6

“Mülk” ve “melekût” tabirlerini tefsir eden Bedüzzaman Hazretleri, eşyanın dış yüzünü “mülk”, iç yüzünü ise “melekût” 7 olarak tanımlar. Saîd Nursî Hazretleri, eşyanın iki yüzünü aynanın iki yüzüne benzetir. Aynanın bir renkli, bir de şeffaf yüzü vardır. Aynanın renkli yüzü muhtelif renklerle karışık ve mattır. Fakat diğer yüzü, şeffaftır, parlaktır, güzeldir, berraktır, nettir.

Bedüzzaman Hazretlerine göre, her şeyin “mülk” ciheti, aynanın renkli ve mat yüzüne benzemektedir. Bizim ünsiyet ettiğimiz, alışa geldiğimiz, ülfet kazandığımız,

dostluk kurduğumuz, içli dışlı olduğumuz varlıkların “dış yüzü” bu yüzdür. Bu yüz, binlerce renkler, haller ve tavırlar içindedir. Allah’ın kudretine birer perde hükmünde vaz’ edilen sebepler bu yüzdendir. Aslında her şey doğrudan Allah’ın kudretine bağlı iken araya sebeplerin konulması, Allah’ın izzet ve azametini insanların zahir nazarlarından korumak içindir. Böylece insanoğlu hikmetini bilmediği bir takım olaylar ve tavırlar karşısında direkt sebepleri sorumlu tutacak, ilk plânda Allah’ın kudretini sorgulamayacaklar. Bu, Allah’ın izzet ve azametine karşı daha saygın bir tutumdur. Fakat burada azamî dikkat etmeli; hakkı ve yetkisi olmadığı halde sebeplere çok fazla pay vererek, sebeplere olayların birinci derecede etkeni veya--hâşâ--yaratıcısı manası yüklenmemelidir! Zira Allah’ın tevhîd ve celâli bu yanılığın asla kabul etmemektedir. Çünkü bu yaklaşım Allah’ın birliği esasına zıttır! Binaenaleyh, sebeplere sadece bir “perde” nazarıyla bakmalı; sebepler perdesi arkasında doğrudan Allah’ın kudreti görülmelidir.

Üstad Saîd Nursî Hazretleri burada Hazret-i Azrail’in (as) bir hatırasını naklederek meseleye açıklık kazandırır: Kendisine ruhları kabz etmek vazifesi verilen Azrail Aleyhisselâm, Cenâb-ı Hak’a demiştir ki: “Bu vazifeyi yürütürken Senin kulların bana küsecekler!”

Cenâb-ı Hak “hikmet” lisanıyla ona demiştir ki: “Seninle kullarımın ortasına musîbetler ve hastalıklar perdesini bırakacağım! Kullarımın şikâyeti onlara gidecek; sana küsmeyecekler!”

Bedüzzaman Hazretleri’ne göre, nasıl ki hastalıklar ve musîbetler birer perdedirler; ölümün mes’ûliyetini üstlenmektedirler. Ruhların kabz edilmesinde Azrail Aleyhisselâmın vazifesinde ise hakikî güzellik söz konusudur. Öyle de, Hazret-i Azrail (as) dahi bir perdedir; ruhların kabzında zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemaline münasip düşmeyen hallere mercidir. Azrail Aleyhisselâm, o memuriyete bir nazır ve kudret-i İlâhiyeye bir perdeden ibarettir. Çünkü ölümü yaratan, bizzat Cenâb-ı Hak’tır. 8

Varlıkların diğer yüzü ise “melekût” ve “hakikat” tarafıdır; bu yüz aynanın şeffaf ve parlak yüzü gibidir. Burada her şey şeffaftır, parlaktır, aydınlıktır, güzeldir. Bu yüzde her şey doğrudan, aracısız ve sebepsiz Allah’ın kudretine bağlıdır.

Netice itibariyle; Cenâb-ı Hak hem mülk dediğimiz “dış-görünen” âleme; hem de melekût dediğimiz “iç-görünmeyen-emirler” âlemine muhtelif isimleriyle aynı anda, zamansız hükmetmektedir.

Dipnotlar:

- 1- Mesnevî-i Nuriye, s. 13,
- 2- En'âm Sûresi: 101,
- 3- Enbiya Sûresi: 30,
- 4- Âl-i İmrân Sûresi, 3/26,
- 5- En'am Sûresi, 6/73,
- 6- Mü'minûn Sûresi, 23/88; Yâsîn Sûresi, 36/83,
- 7- Sözlere, s. 264; Mesnevî-i Nûriye, 91,
- 8- Sözlere, s. 265.